

РОЗДІЛ 6. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ
АКАДЕМІЧНОГО СТУДЕНТСЬКОГО КОЛЕКТИВУACTUAL PROBLEMS OF MANAGING THE PROCESS
OF FORMATION OF THE ACADEMIC STUDENT BODY

Ця стаття присвячена глибокому аналізу актуальних проблем, що виникають під час управління процесом формування академічного студентського колективу в освітніх закладах. Вона містить ретельне обговорення ключових аспектів, які істотно впливають на ефективність управлінських процесів. Серед цих аспектів виділяються такі важливі складові, як лідерство, комунікаційні здібності, здатність до соціальної взаємодії та організація групових активностей.

Автори статті звертають увагу на важливість розуміння того, яким чином різні стилі лідерства можуть впливати на студентський колектив. Вони аналізують, як авторитарний, демократичний чи ліберальний стиль лідерства можуть сформувати атмосферу в групі, сприяючи або, навпаки, гальмуючи активність та ініціативу студентів.

Велика увага приділяється також інструментам комунікації, які є необхідними для ефективного обміну інформацією між учасниками колективу. Обговорюється значення відкритої комунікації та здатності лідерів групи слухати та залучати всіх учасників до діалогу, що сприяє збільшенню взаєморозуміння та підтримки в колективі.

Соціальна взаємодія в академічних установах також виступає ключовим елементом, який впливає на формування студентського колективу. Стаття детально розглядає, як соціальні зв'язки між студентами впливають на їх академічну успішність та емоційний стан. Розглядаються різні види соціальних заходів, такі як командоутворення, спільні проекти та інші активності, які можуть сприяти інтеграції студентів та покращенню їх взаємодії.

Дослідження, на якому базується ця стаття, включає аналіз теоретичних концепцій та практичних досвідів управління студентськими групами в різних освітніх закладах. Воно показує, які методи і стратегії можуть бути найбільш ефективними в різних умовах і яким чином можна адаптувати ці підходи для вирішення специфічних задач, пов'язаних з управлінням.

Результати дослідження підкреслюють необхідність вдосконалення стратегій та методів управління, які б сприяли формуванню більш сприятливого та продуктивного навчального середовища. Подібні висновки можуть бути корисними не тільки для адміністраторів освітніх закладів, але й для педагогічних працівників, студентів та дослідників, зацікавлених у питаннях управління та соціальної діяльності у вищій освіті. Врахування цих аспектів може відіграти вирішальну роль у підвищенні якості освіти та забезпеченні кращого академічного та соціального досвіду для студентів.

Ключові слова: проблеми, управління процесу, академічний, студентський колектив, взаємодія, керівник.

This article is devoted to an in-depth analysis of current issues that arise during the management of the process of forming an academic student team in educational institutions. It contains a thorough discussion of key aspects that significantly affect the effectiveness of management processes. These aspects include such important components as leadership, communication skills, ability to socially interact and organization of group activities.

The authors of the article draw attention to the importance of understanding how different leadership styles can affect the student body. They analyze how authoritarian, democratic or liberal leadership styles can shape the atmosphere in a group, promoting or inhibiting student activity and initiative.

Much attention is also paid to communication tools that are necessary for the effective exchange of information between team members. The importance of open communication and the ability of group leaders to listen and engage all participants in a dialog is discussed, which contributes to increased mutual understanding and support in the team.

Social interaction in academic institutions is also a key element that influences the formation of the student body. The article takes a closer look at how social connections between students affect their academic performance and emotional state. It discusses different types of social activities, such as team building, joint projects, and other activities that can help integrate students and improve their interactions.

The research on which this article is based includes an analysis of theoretical concepts and practical experiences of managing student groups in various educational institutions. It shows which methods and strategies can be most effective in different settings and how these approaches can be adapted to solve specific management problems.

The results of the study emphasize the need to improve management strategies and methods that would contribute to a more favorable and productive learning environment. Such findings can be useful not only for administrators of educational institutions, but also for teachers, students and researchers interested in management and social activities in higher education. Taking these aspects into account can play a crucial role in improving the quality of education and providing a better academic and social experience for students.

Key words: problems, process management, academic, student body, interaction, manager.

УДК 37.014:005.591
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/70.1.36>

Мінаков І.В.,
аспірант кафедри германських та східних мов і перекладу
Міжнародного гуманітарного
університету

В сучасному вищому навчальному середовищі однією з ключових складових успішного навчання є не лише якість освіти, але й якість формування студентського колективу. Академічний студентський колектив не лише відображає соціокультурні та академічні цінності закладу освіти, але й має значний вплив на процес навчання та розвитку кожного студента. Проте, управління процесом формування студентського колективу стає предметом постійної уваги та обговорень серед педагогічного колективу, студентів та адміністрації навчальних закладів.

У цьому контексті виникає необхідність у глибокому розумінні та аналізі актуальних проблем управління процесом формування академічного студентського колективу. Ці проблеми стають ще більш важливими у зв'язку з постійними змінами в суспільстві, технологіях та освітніх підходах. Відповідно, стаття спрямована на вивчення ключових аспектів, що впливають на управління студентським колективом, зокрема на лідерство, комунікацію, соціальну взаємодію та організацію активностей. Дослідження в цій області може допомогти вдосконалити стратегії та методи управління, спрямовані на формування сприятливого та продуктивного навчального середовища для студентів.

Національна доктрина визначає головною метою української системи освіти на всіх її рівнях створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України, що передбачає виховання культури міжособистісних взаємин; формування навичок правильної поведінки у сім'ї, колективі і суспільстві [4, с. 47–48].

У Законі України «Про вищу освіту» також наголошується на особливому значенні процесу колективотворення у формуванні органів студентського самоврядування, які мають «сприяти розвитку особистості студента, набуттю ним навичок майбутнього організатора, керівника» [Закон 1999].

Тому в сучасних соціокультурних умовах становлення української державності, інтеграції і глобалізації соціальних, економічних і освітніх процесів, що відбуваються в Україні, а також з погляду перспектив подальшого розвитку, які спрямовані на утвердження демократичних засад, особливо важливим стає питання збагачення методів формування студентського колективу в системі вищої освіти.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить, що ця проблема була і залишається в полі зору сучасних філософів, психологів, соціологів, педагогів, проте деякі її аспекти є недостатньо розкритими, що не дає змоги повною мірою усвідомлювати можливості колективу студентської групи та використовувати їх як ефективний засіб підвищення якості навчально-виховного процесу у вищій школі.

Питання інтенсифікації новітніх соціокультурних взаємин у студентській академічній групі, яке

обумовлене новою соціальною, економічною та міжкультурною ситуацією, знайшло своє відображення і стало об'єктом спеціальних досліджень В. Бучківської, Т. Резніка, Л. Орбан-Лембрик, І. Зязюна, С. Денисюка, М. Євтуха, О. Дубасенюк, Н. Ничкало, І. Бега та інших вітчизняних і зарубіжних учених [5, с. 111–113].

Проблема колективотворення в історії педагогічної науки не нова, але є досить складною та багатогранною. У сучасних умовах оновлення і реформування системи освіти вона набуває актуальності, гостроти та дискусійності, оскільки «несе» в собі стереотипи тоталітарної системи. Значна частина науковців стверджує, що виховання в колективі – обов'язкова умова повноцінного розвитку кожної особистості, бо саме в колективі особистість вчиться оцінювати себе, розвиває комунікативні здібності і здобуває досвід соціальних взаємин, який стає в подальшому житті молоді людини так званим «моральним компасом» – основою життєвого успіху.

Однак цей підхід позначений рядом недоліків: невпорядкованість та розбіжність у тлумаченні досліджуваних понять; відсутність їх чіткого формулювання у навчально-методичній літературі; у педагогічній науці немає також єдиного підходу до визначення поняття «колектив», що, на наш погляд, викликає певні ускладнення у науковому трактуванні поняттєвого масиву, гальмує дослідження проблеми та впливає на розробку концептуальних положень теорії та практики навчання.

Проведений аналіз дає можливість уточнити сутність категорії «колектив» та сформулювати її означення в такому вигляді: це соціальна група високого рівня розвитку, де міжособистісні взаємодії і взаємовідносини опосередковані суспільно корисними і особистісно значущими цілями та змістом спільної ефективної діяльності. Такий підхід дозволяє виділити наступні характерні ознаки поняття «колектив»:

- суспільно значуща мета;
 - щоденна спільна суспільно значуща діяльність;
 - спрямованість на досягнення мети;
 - особливий психологічний клімат;
 - наявність органів самоврядування
- [5, с. 120–121].

Аналізуючи наукові роботи, які розглядають проблему формування колективу студентів академічної групи у вищому навчальному закладі, можна переконатися, що цей процес є індивідуальним, оскільки кожна соціальна спільність людей має свої особливості і розвивається з різною швидкістю, та окреслити деякі умови підвищення ефективності процесу колективотворення:

1) об'єднання членів первинної студентської групи спільною суспільно корисною діяльністю та спрямованістю;

2) встановлення гуманістичних, високоморальних відносин;

3) надання можливості особистісного розвитку та подальшого творчого зростання кожному;

4) стимулювання ініціативних, комунікабельних студентів, що виступають центром інтеграції;

5) розширення соціальних контактів;

6) адаптація у суспільстві за активної участі куратора;

7) активізація міжособистісного спілкування студентів;

8) залучення першокурсників до культурного й громадського життя за допомогою студентів старших курсів [1, с. 167–169].

Шляхи вирішення проблем управління процесом формування академічного студентського колективу в Україні можуть бути різноманітними та включати в себе наступні аспекти:

Розвиток лідерських якостей серед студентів: відіграє ключову роль у їхньому особистісному та професійному зростанні. Лідерство в контексті студентського життя охоплює не лише здатність керувати, але й здатність співпрацювати, вдосконалювати комунікативні навички та впливати на навколишнє середовище для досягнення спільних цілей:

1. *Проведення лідерських програм.* Університети та коледжі можуть організувати спеціальні лідерські програми, які включають у себе лекції, семінари, тренінги та практичні вправи, спрямовані на розвиток навичок лідерства.

2. *Створення студентських організацій.* Залучення студентів до роботи у студентських радах, гуртках та інших органах самоврядування, де вони можуть відчути відповідальність за своє оточення та розвивати навички лідерства.

3. *Менторство:* Створення системи менторства, де старші студенти або викладачі надають підтримку та поради молодшим студентам у розвитку їхніх лідерських якостей.

4. *Проведення проєктів.* Організація студентських проєктів та ініціатив, де студенти можуть попрактикувати свої лідерські навички, керуючи командами та вирішуючи складні завдання.

5. *Підтримка з боку університету.* Забезпечення університетом підтримки та ресурсів для студентських ініціатив, що сприяє розвитку лідерських здібностей та стимулює активну участь у студентському житті.

6. *Розвиток комунікативних навичок.* Організація тренінгів з комунікації, спілкування та управління конфліктами, які допомагають студентам стати ефективними комунікаторами та лідерами [Актуальні 2020 : 99].

Створення сприятливого навчального середовища: це процес, який передбачає створення умов, що сприяють їхньому навчанню, розвитку та самореалізації. Таке середовище має бути відкритим, підтримуючим та інклюзивним,

де кожен студент має можливість розвиватися, відчувати підтримку та бути включеним до академічного життя:

1. *Фізичне середовище.* Забезпечення комфортних, безпечних та стимулюючих умов для навчання, таких як сучасні навчальні приміщення, лабораторії та бібліотеки з доступом до необхідних ресурсів.

2. *Психологічна підтримка.* Надання доступу до психологічної підтримки та консультування для студентів, що допомагає їм управляти стресом, розвивати навички саморегуляції та подолувати складнощі.

3. *Активне використання технологій.* Залучення сучасних технологій до навчального процесу, що сприяє активному навчанню, інтерактивності та індивідуалізації навчання.

4. *Створення інклюзивного середовища.* Забезпечення рівних можливостей для всіх студентів, незалежно від їхніх особистих характеристик та потреб. Це включає в себе заходи для підтримки студентів з особливими освітніми потребами, створення дружнього середовища для міжнаціонального та міжкультурного спілкування.

5. *Підтримка академічних та позаакадемічних ініціатив.* Створення можливостей для студентів брати участь у наукових дослідженнях, проєктах та заходах культурного розвитку, що розширюють їхній досвід та сприяють особистісному зростанню.

6. *Залучення доцільних педагогічних методів.* Використання методів активного навчання, колективної роботи, диференційованого навчання та індивідуального підходу, що сприяє розвитку критичного мислення, творчості та самостійності студентів [2, с. 100].

Підтримка студентських ініціатив: є важливим аспектом створення сприятливого навчального середовища, оскільки вона сприяє розвитку творчості, самовираження та відчуттю власної важливості серед студентської громадськості:

1. *Створення платформ для комунікації та співпраці.* Університети можуть створити центри або онлайн-платформи, які сприяють обміну ідеями та співпраці між студентами, що дозволяє їм розвивати та реалізовувати свої ініціативи.

2. *Фінансова підтримка.* Університети можуть виділяти фінансові кошти на підтримку студентських ініціатив, таких як конференції, проєкти, дослідження або заходи культурного розвитку.

3. *Навчання та наставництво.* Забезпечення студентів доступом до навчання та наставництва з питань розвитку та впровадження їхніх ініціатив, таких як планування проєктів, залучення ресурсів та ведення комунікації зі зацікавленими сторонами.

4. *Публічна підтримка та визнання.* Організація заходів, на яких студенти можуть презентувати свої проєкти або досягнення, отримувати зворотний зв'язок та публічне визнання за їхню працю.

5. *Розвиток мережі партнерів.* Залучення зовнішніх партнерів, таких як компанії, організації та громадські організації, які можуть надавати ресурси, експертну підтримку та можливості для співпраці над студентськими ініціативами.

6. *Створення мережі однодумців.* Забезпечення можливостей для зв'язку та співпраці студентів, що мають схожі інтереси та цілі, що сприяє формуванню мережі підтримки та стимулює обмін ідеями [2, с. 101].

Залучення доцільних технологій: Навчальний процес є ключовим аспектом створення сприятливого навчального середовища для студентів. Сучасні технології можуть значно покращити доступність освіти, зробити навчання цікавішим та ефективнішим:

1. *Використання відкритих онлайн-ресурсів.* Розроблення курсів та матеріалів, що доступні для студентів онлайн безкоштовно. Такі ресурси можуть включати в себе відеолекції, інтерактивні завдання, електронні підручники та інші форми навчального контенту.

2. *Використання відеоконференційних засобів.* Організація відкритих лекцій, семінарів та дискусій з використанням відеоконференційних платформ, що дозволяє студентам долучатися до навчального процесу з будь-якої точки світу.

3. *Електронні платформи для співпраці.* Використання спеціальних платформ для співпраці над проектами та завданнями в реальному часі. Це дозволяє студентам працювати разом, обмінюватися ідеями та документами, незалежно від їхнього місцезнаходження.

4. *Інтерактивні вправи та ігри.* Використання інтерактивних ігор та вправ для залучення студентів до навчання та стимулювання їхнього активного участі у процесі навчання.

5. *Використання онлайн-оцінювання.* Застосування спеціальних систем для проведення онлайн-тестування та оцінювання навчальних досягнень студентів, що дозволяє швидко та ефективно визначати їхній рівень знань та розуміння матеріалу.

6. *Особистізоване навчання.* Використання адаптивних навчальних платформ, які забезпечують індивідуалізований підхід до навчання, враховуючи потреби та рівень знань кожного студента [2, с. 103].

Розвиток міжкультурної співпраці: в університетському середовищі має величезне значення для підготовки студентів до життя в глобальному світі, де взаєморозуміння та співпраця з представниками різних культур стає все більш важливим:

1. *Міжнаціональні студентські об'єднання.* Створення та підтримка студентських об'єднань для студентів із різних країн, що дозволяє їм обмінюватися культурними досвідом, мовами, традиціями та створювати сприятливе середовище для взаємопідтримки.

2. *Міжкультурні заходи:* Організація міжнаціональних тижнів, фестивалів, культурних вечорів, де студенти можуть представляти свої країни, виступати з танцями, піснями та створювати міжкультурні обміни.

3. *Міжнаціональні проекти та дослідження.* Залучення студентів до спільних проектів та досліджень з представниками різних культур, що сприяє розвитку співпраці та взаєморозуміння.

4. *Міжкультурні навчальні курси.* Введення спеціальних навчальних курсів або модулів, присвячених вивченню міжкультурних аспектів, міжнаціональних відмінностей та співпраці.

5. *Обмін студентами.* Залучення студентів до програм обміну, які дозволяють їм вивчати в інших країнах та спілкуватися з представниками різних культур.

6. *Міжнаціональні наукові конференції.* Організація наукових конференцій з участю студентів та вчених із різних країн, де вони можуть обмінюватися досвідом та ідеями [2, с. 104].

Стимулювання активності та ініціативності: це важлива складова створення сприятливого навчального середовища, що сприяє їхньому розвитку та самореалізації:

1. *Студентські проекти та ініціативи.* Створення умов для розвитку та реалізації студентських проектів та ініціатив у різних сферах життя університету: від наукових досліджень до культурних заходів та благодійних акцій.

2. *Участь у студентських органах самоврядування.* Залучення студентів до роботи у студентських радах, комітетах та інших органах, де вони можуть впливати на прийняття рішень та вирішувати питання, що стосуються студентського життя.

3. *Підтримка студентських ініціатив.* Надання можливостей для розвитку та впровадження ініціативних ідей та проектів, що стимулює творчий потенціал студентів та сприяє розвитку їхніх підприємницьких навичок.

4. *Стимулювання конкурсів та змагань.* Проведення конкурсів, олімпіад та змагань з різних предметів та сфер діяльності, що сприяє розвитку творчих та аналітичних здібностей студентів.

5. *Підтримка наукової діяльності.* Надання можливостей для участі в наукових конференціях, семінарах, публікаціях та наукових дослідженнях, що сприяє розвитку аналітичних та дослідницьких навичок [2, с. 105].

Співпраця зі студентськими організаціями: є важливим аспектом створення активного та захоплюючого навчального середовища, яке сприяє розвитку студентів як активних громадян та лідерів:

1. *Підтримка студентських ініціатив.* Університет може надавати фінансову, організаційну та інформаційну підтримку для реалізації проектів та ініціатив, запропонованих студентськими

організаціями. Це може включати фінансування заходів, надання приміщень для проведення заходів та консультування щодо організації.

2. *Участь у прийнятті рішень.* Залучення представників студентських організацій до управління університетом, наприклад, через участь у виборчих органах або радах, що допомагає студентам мати вплив на прийняття рішень, що стосуються їхнього навчального середовища та життя.

3. *Організація спільних заходів.* Університет та студентські організації можуть спільно організувати культурні заходи, спортивні змагання, наукові конференції та інші події, що сприяють формуванню спільного досвіду та підтримці студентського життя.

4. *Програми наставництва.* Створення програм наставництва, де студенти можуть отримувати поради та підтримку від досвідчених членів студентських організацій щодо розвитку лідерських та організаційних навичок.

5. *Підтримка інновацій.* Сприяння реалізації інноваційних ідей та проектів, запропонованих студентськими організаціями, що може включати фінансування стартапів або розвиток програм підтримки підприємницької діяльності.

6. *Підтримка міжнаціональних студентських об'єднань.* Створення умов для формування та розвитку студентських об'єднань національних або міжнаціональних спільнот, що допомагає інтеграції студентів із різних культур та національностей.

Ці шляхи можуть сприяти покращенню управління процесом формування академічного студентського колективу в Україні та створенню сприятливих умов для навчання, розвитку та самореалізації студентів [2, с. 107].

Висновок. Проведене теоретичне дослідження дозволяє також припустити, що підвищення ефективності процесу колективотворення в академічних групах пов'язане з оптимізацією діяльності адміністрації вищого навчального закладу освіти; виховною спрямованістю організації навчання професорсько-викладацьким складом; залученням студентів до науково-дослідної роботи; функціонуванням самоврядування; участю молоді в різноманітних спортивних секціях, гуртках художньої самодіяльності, а також визначенням напрямків

проекування й розробки соціально-педагогічних умов формування студентського колективу.

Також, актуальні проблеми управління процесом формування академічного студентського колективу свідчать про необхідність системних змін у вищій освіті. Забезпечення залученості та активності студентів у власному навчальному середовищі є важливим завданням. Потрібно звертати увагу на підтримку студентської ініціативи та лідерства, створення сприятливих умов для міжкультурного спілкування та співпраці. Співпраця зі студентськими організаціями, використання сучасних технологій та створення сприятливого навчального середовища визначають успішний шлях до формування активного та розвинутого студентського колективу. Вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу та активної участі всіх зацікавлених сторін.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Дубасенюк О. А., Калініної Л. В., Антонової О. Є. Актуальні проблеми професійно-педагогічної освіти та стратегії розвитку. Житомир : ЖДУ, 2019. 220 с.
2. Кравця В. П., Мешко Г. М. Актуальні проблеми управління закладами освіти в контексті стратегії модернізації освітньої галузі : колективна монографія / за загальною редакцією. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2020. 310 с.
3. Про вищу освіту. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 15.04.2024).
4. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті : [Міністерство освіти і науки України]. Київ : Шк. Світ, 2021. 335 с.
5. Фіцула М. М. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Київ : Акад., 2019. 528 с.
6. Frumkina A. Postmodern Principles in Integrated Teaching of Foreign Languages and Fine Arts to Primary Learners in the New Ukrainian School. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. 2021. Vol. 13, no. 4. P. 579–594. URL: <https://doi.org/10.18662/rrem/13.4/499>.
7. Frumkina A. Theoretical and Empirical Models of Organizational Learning Processes in Knowledge Management. *Economics. Ecology. Socium*. 2023. Vol. 7, no. 3. P. 46–64. URL: <https://doi.org/10.31520/2616-7107/2023.7.3-5>.